

1 januari 2018

Vittnesbördets glädje och pris

Var placerar vi tron i våra liv? Är den något som strös som lite topping när allt annat är på plats. Ett slags plusmeny? Eller är det själva grunden som genomsyrar allt? Början och slutet. En relation att leva och dö på.

För vilka har barnet fötts i Betlehem?

Årets första månadsbrev tar sin utgångspunkt i Annandag jul och Epifania. Martyrerna och de babyloniska stjärntydarnas ankomst till barnet i Betlehem.

Det dröjer ett tag innan polletten faller ned för Petrus. Anden har fallit över de församlade på pingstdagen men det är som att han inte själv hör vad han säger:

Apostlagärningarna 2:14-17

¹⁴Då steg Petrus fram med de elva andra och tog till orda och talade till dem: ”Judar, ja alla ni som bor i Jerusalem, detta skall ni veta, lyssna till mina ord. ¹⁵Det är inte som ni tror, att de här männen är berusade, det är ju bara morgon. ¹⁶Nej, detta är vad som har sagts genom profeten Joel: ¹⁷*Det skall ske i de sista dagarna, säger Gud, att jag utgjuter min ande över alla människor.*

”Över alla människor” – det löfte Gud gett Abraham, att alla folk skall bli välsignade genom honom, infrias inför ögonen på Petrus men han förstår ännu inte vidden av det han är med om.

Ett tidigt exempel i Bibelns stora berättelse som förebådar Andens universella verk är den märkliga berättelsen som vecklas ut i Jona bok. Den motvillige profeten får i uppdrag att bege sig till folket i Nineve. Staden var Assyriernas högsäte och låg i nuvarande Mosul i Irak. Assyrierna hade år 722 f. Kr fullständigt krossat Israel och gjort Juda till lydstat. Jona bok är skriven någon gång efter den händelsen. Jona ville inte ha något som helst med Assyrierna att

göra. De var förhatliga för honom. Om nu Gud tänkt straffa dem för deras ondska var Jona den förste att applådera det, inte att ställa sig i vägen för domen. Men Gud talar tydligt till Jona om att han skall bege sig till dem för att varna dem. Här får vi en föraning om att Gud inte är begränsad till ett folk eller nation utan att han är hela världens frälsare. Hela skapelsen. Alla folk.

Apostlagärningarna 10 skildrar så den omvälvande insikten som nu lyser klart i ”*hela sitt epifaniska ljus*”¹ för Petrus:

Apostlagärningarna 10:34-48

³⁴Då tog Petrus till orda: ”Nu förstår jag verkligen att Gud inte gör skillnad på människor ³⁵utan tar emot var och en som fruktar honom och som gör vad som är rättfärdigt, vilket folk han än tillhör. ³⁶Detta var ordet som Gud sände till israeliterna med budskapet om fred genom Jesus Kristus – han är allas herre. ³⁷Ni känner till det som har skett i hela Judeen, med början i Galileen efter det dop som Johannes predikade: ³⁸hur Jesus från Nasaret blev smord av Gud med helig ande och kraft och hur han vandrade omkring och gjorde gott och botade alla som var i djävulens våld; Gud var med honom. ³⁹Vi kan vittna om allt han gjorde både på den judeiska landsbygden och i Jerusalem. Honom hängde de upp på en träpåle och dödade. ⁴⁰Men Gud uppväckte honom på tredje dagen och lät honom visa sig, ⁴¹inte för hela folket utan för vittnen som Gud i förväg hade utvalt, nämligen för oss som åt och drack med honom efter hans uppståndelse från de döda. ⁴²Han gav oss uppdraget att förkunna för folket och vittna om att han är den som Gud har bestämt till att döma levande och döda. ⁴³Om honom vittnar alla profeterna att var och en som tror på honom får syndernas förlåtelse genom hans namn.” ⁴⁴Medan Petrus ännu talade föll den heliga anden över alla som hörde hans ord. ⁴⁵De omvända judar som hade följt med Petrus häpnade över att den heliga andens gåva blev utgjuten också över hedningarna; ⁴⁶de hörde hur dessa talade med tungor och prisade Gud. ⁴⁷Då frågade Petrus: ”Vem kan hindra att de blir döpta med vatten, när de har tagit emot den heliga anden alldeles som vi?” ⁴⁸Och han sade till att de skulle döpas i Jesu Kristi namn. Sedan bad de honom stanna några dagar.

Är det så att Petrus inte kände till de österländska stjärntydarnas besök i Betlehem, eller hade han ännu inte gjort kopplingen? De utgör ju ett så tydligt exempel på hur människor från ett annat folk igenkänner Messias och faller ned inför barnet i vördnadsfull tillbedjan.

¹ Jag lånar uttrycket från Jayne Svennungssons installationstal till Torgny Lindgrens ära i Svenska Akademien.

Trots att de österländska stjärntydarna var från Babylon hade de uppenbarligen satt sig in i judarnas förväntan på en kommande Messias att de förstod att den nya stjärnan på himlen vittnade om att judarna nu fått en ny kung. Julen och trettondagstiden är en koncentrerad tid då den ena efter den andra av profetiorna från äldre tider går i uppfyllelse. Profeten Jesaja talar i kap 9 och kap 60 om ett ljus som skall gå upp när Messias föds och att människor kommer från fjärran länder med guld och rökelse.

Stjärntydarna hade kommit mycket på spåren men ändå var deras förväntan så fel. Själva var de förmodligen knutna till hovet i Babylon. Självklart går de till kung Herodes palats för att söka den nye konungen.

Hur ofta gör vi inte upp våra egna föreställningar om hur Gud "borde" handla? Om vi bara fått ana något litet av Guds ledning tror vi att vi har resten av händelseförloppet i vår hand. Men Guds vägar gäcker oss allt som oftast. Då gäller det att inte ge upp vårt sökande, lyssnande och skådande. Det hör till överlåtelsen att vara följsam och söka tilliten även då "vägen blir väglös." I Guds rike finns det alltid en väg vidare.

Om vi tillåter oss att använda en lite banal bild kan vi hävda att en GPS är något av vår tids stjärntydare. En GPS är ovanligt "nådefull" för att vara en teknisk apparat. Med en GPS får man, med satelliters hjälp, en föreslagen väg mellan två platser. Man kan ofta välja om man vill ta den kortaste eller snabbaste vägen, vilket inte alltid är samma sak. (Ett faktum som i sig kan tjäna som underlag för en längre meditation men som vi sparar för den här gången). Om man skulle vika av från den föreslagna rutten är tekniken så finurlig att den omkalkylerar de nya förutsättningarna den har att förhålla sig till och ger oss ett nytt förslag utifrån den punkt vi då befinner oss vid. Med en GPS kan man alltid få en ny chans att hitta fram även när man kommit vilse. Låter det bekant?

Genom sitt eget sökande kom stjärntydarna från Babylon en bra bit på väg, men det var bara Guds ord som ledde dem hela vägen fram till Jesus där de kunde hylla honom och lämna över de gåvor som blev ett slags livförsäkring för Maria, Josef och barnet. (Matt 2:4) De kom väl till pass, inte minst under de första två åren då den heliga familjen levde som flyktingar i Egypten, på flykt undan den lynnige Herodes och hans avsikt att slakta alla nyfödda gossebarn.

Kan vismännens gåvor bli en bild för hur vi var och en kan föra fram gåvor till Jesus att förvaltas i Guds rike? Vi vet ju på andra områden att det vi själva investerar i också väcker vårt intresse och engagemang. Gåvan gör något med gåvogivaren. Givandets glädje är fyllt av särskilda välsignelser. Då tänker jag inte

främst på materiell återkastning utan på att få vara del av Guds rikes synliggörande i denna världen.

Jona bok och firandet av Epifania lär oss att Guds kärlek räcks till alla människor och de måste få veta det. Missionsuppdraget är alltjämnt av största vikt. Alla människor behöver bli påmind om, eller för första gången höra, att vår djupaste identitet som människor är att vara Guds avbild. Att avbilden söker urbilden och att Jesus är målet för alla människors tillbedjan.

Det finns så många ”stjärnor” att följa. ”You’ve Gotta Serve Somebody” som Bob Dylan sjunger. Alla tjänar vi någon eller något. Alla riskerar vi att bli slavar under någon eller något. Vad kan vara bättre än att följa den stjärna som leder oss till Jesus? Vem kan vara bättre att tjäna och tillbedja än honom som säger att hans ok är mildt att bära och att han kommit till världen, inte för att döma den utan för att rädda den, därför att han så älskar den.

Paradoxalt nog har detta kärleksbudskap genom historiens gång ofta framstått som alltför hotfullt. Denna världens mäktiga har likt Herodes inte visat sig vara särskilt intresserade av att någon annan skall tillbedjas och äras. Annandag jul, den 26 december, blir i västkyrkans år – där Kristi födelses fest firas den 25 dec – ett abrupt uppvaknande ur julgemytet. Från stallet i Betlehem tas vi med till kyrkans första martyrium. Stefanos som är den förste att betala det högsta av pris för bekännelsen att Jesus, och inte kejsaren, är Herre.

Apostlagärningarna 7:59-8:1

⁵⁹Så stenade de Stefanos, som åkallade Herren och sade: ”Herre Jesus, ta emot min ande.” ⁶⁰Han föll på knä och ropade högt: ”Herre, ställ dem inte till svars för denna synd.” Med de orden dog han.

¹Också Saul tyckte det var riktigt att han dödades.

I samtliga årgångars evangelieläsningar på Annandag jul skaver det rejält. Särskilt då många familjer just träffats för att fira jul tillsammans. Jesus talar om att vandringen i hans spår ofrånkomligen kommer leda till splittring. Tydligast uttrycks det i den tredje årgången:

Matteusevangeliet 10:32-39

Var och en som känns vid mig inför människorna, honom skall jag kännas vid inför min fader i himlen. ³³Men den som förnekar mig inför människorna, honom skall jag förneka inför min fader i himlen. ³⁴Tro inte att jag har kommit med fred till jorden. Jag har inte kommit med fred utan med svärd. ³⁵Ty jag har kommit för att ställa en man mot hans far, en dotter mot hennes mor, en sonhustru mot hennes svärmor, ³⁶och mannens husfolk skall bli hans fiender. ³⁷Den som älskar far eller mor mer

än mig, han är inte värd att tillhöra mig, och den som älskar son eller dotter mer än mig, han är inte värd att tillhöra mig. ³⁸Den som inte tar sitt kors och följer efter mig är inte värd att tillhöra mig. ³⁹Den som finner sitt liv skall mista det, och den som mister sitt liv för min skull, han skall finna det

Eller är Jesus bara realist? Han gör sig inga illusioner om att varje familj och släkt applåderar den livsväg lärjungarna hade att gå. De rådande kulturerna kommer inte se med blida ögon på den kristna trons anspråk. I stort sett alla apostlar kom att brutalt avrättas för sin tros skull eftersom de vägrade bekänna den romerska kejsaren som Gud utan bara hade Jesus som sin herre. Räkna inte med att bli förstådda av alla. Nej livet ni är kallade till kommer att ses som en dårskap för världen. Ibland också av era egna familjemedlemmar.

Detta är i högsta grad en verklighet för många av våra nyblivna kristna syskon som kommit till tro på Jesus och lämnat andra trosinriktningar bakom sig. Jag har i mötet med vissa av dem förstått att ord som dessa blivit till stor tröst och uppmuntran.

Det är heller inte oviktigt att se att Jesus hämtar orden om den svåra tid som väntar från profeterna i Gamla testamentet. I det här fallet närmare bestämt profeten Mika:

Mika 7:6

Ty sonen föraktar sin far,
dottern trotsar sin mor
och sonhustrun sin svärmor,
och en mans husfolk blir hans fiender.
Men jag spanar efter Herren,
jag väntar på Gud, min räddare:
min Gud skall höra mig.

Det Jesus gör när han talar som han gör är att på ett väldigt judiskt, rabbinskt vis, förkunna: Nu är tiden inne!

Det profeten Mika förutsåg många hundra år tidigare går nu i uppfyllelse genom honom. Väntan är över. Det glapp som varat sedan profeternas tid har nu överbryggats av förelöparen Johannes och Jesus själv. Nu bryts tystnaden och Gud kommer återigen att tala genom en människa. Men den här gången en som är större än profeterna. Messias själv. Guds son som fötts till den här världen för att vittna om sanningen. Lagg märke till ordet ”vittna”, *martyrion* på grekiska. En martyr är ett vittne. En som har sett något och som vittnar om det, vilket pris det än har.

I perioder har martyrskapet uppfattats som så pass ärofyllt att det förfelats och skönmålats. Kyrkan har då behövt sätta upp kriterier för vad som var att räkna som ett giltigt martyrium. Det självpåtagna och sökta underkändes.

Ett martyrium är givetvis i grunden en tragedi och ett uttryck för en fallen världs logik. Jesusbekännelsen hade det högsta av pris bland många av de tidigkristna efterföljarna, men inte bara för dem. Denna förföljelse pågår i allra högsta grad även i vår tid. Faktum är att 1900-talet räknas som det århundrade som genom attentat mot kyrkor och enskilda kristna har skördat flest dödsoffer som kan relateras till en kristen bekännelse.

Jag har genom åren haft förmånen att något litet fått lärt känna den koptiska kyrkan. Alltså kyrkan i Egypten som grundades av evangelisten Markus under 60-talet. En kyrka som aldrig genomgått någon reformation. En kyrka som lever med obrutna rottrådar till den del av den tidiga kristenheten som utspelade sig i Egypten. En medvetenhet som är högst påtaglig också i dag. Man bär i sitt arv som kyrka ett kollektivt minne av en historia av lidande där hela historien av lidanden under alla de romerska kejsare som straffat kristna. En andra våg inleddes genom den arabiska invasionen från 600-talet och framåt då det, för att bara nämna ett exempel, blev förbjudet att tala det koptiska språket.

Kejsar Domitianus (81-96) var den förste som hävdade sig vara som en gud på jorden och därför skulle tilltalas ”Herre och gud”. Han var också den som inledde de första större förföljelserna mot de kristna. Kejsar Septimus Severus (193-211) fann när han besökte Alexandria att de kristna var så väl organiserade och spridda att de upplevdes som ett direkt hot mot staten. Han beordrade att förföljelserna skulle öka och under denna tid fick t ex den Alexandrinska kateketskolan stänga och Klemens, som då var dess rektor, fick ta till flykten. Denna post kom senare att upptas av den blott 18 årige Origenes.

Decius (249-251) författade under sin tid vid tronen edikt om att kyrkor skulle förstöras. Än värre kom det dock att bli under Diocletianus (284-305) som på allvar bestämt sig för att tillintetgöra den kristna kyrkan. Under den förföljelse som följde sägs hela 800 000 kristna egyptier ha mist livet. Den koptiska kalendern (*Anno Martyrie*) tar sin början från år 284, året då Diocletianus kom till makten. Kopterna bär djupt i sin identitet det faktum att de genom historien orubbligt stått upp för den kristna bekännelsen. De pekar t ex med viss stolthet på att det inte går att finna några katakomber i Egypten.

Utifrån den här uppställningen blir det tydligt att det som vi känner som en allmänkyrklig historia, i mångt och mycket utspelar sig på egyptisk mark. Jag har

många gånger också personligen upplevt att kopterna lever mycket nära sitt historiska arv. Det har ofta hänt när jag samtalat med unga kopter att de velat berätta om den diocletianska förföljelsen, för att försäkra sig om att jag verkligen förstått vilket arv de bär.

Aboutna Dioskoros i Antoniosklostret uttryckte sig talande under ett samtal med reseskildraren William Dalrymple i boken *Från det heliga berget*: ”Kristendomen i Egypten – vår koptiska kyrka – växte fram ur Diocletianus fasansfulla förföljelser. Martyrernas blod ger näring åt trons frön.”

Den 15 februari 2015 ikläddes 20 koptiska män och en man från Ghana orange overaller innan de föll offer för IS-krigarnas knivar på en strand i Libyen.

Biskop Angaelos, som betjänar den koptiska kyrkan i Storbritannien uttalade sig direkt efter dådet och försäkrade att han förlåter förövarna. När CNN frågar honom om han verkligen menar det han säger svarar han:

– Ja. Några av era läsare kanske inte kan förstå det, men som kristen, och som kristen ledare, så har jag ett ansvar att vägleda människor på förlåtelsens väg. Vi kommer inte att glömma det som hänt, för handlingen är avskyvärd. Men vi förlåter mördarna från djupet av vårt hjärta. Annars skulle vi förgås av ilska och hat.

Som martyrkyrka är Jesu ord om att ”älska era fiender och be för dem som förföljer er” inte bara vackra ord utan i allra högsta grad förankrat i den omedelbara erfarenheten.

En av de sörjande som förlorade två av sina bröder i attentatet heter Bashir Kamel. Han blev intervjuad i TV-kanalen Sat 7. Istället för att rikta sin ilska mot IS väljer den egyptiske mannen häpnadsväckande nog att tacka förövarna:

– Islamiska staten har hjälpt oss att bli starka i vår tro. Jag tackar dem för att de inte klippte bort filmsekvensen där våra bröder ropade ut sin tro.

Bashir berättar att han nu kan gå med högburet huvud, och att han, och många kristna med honom, är stolta över sina kristna bröder som ända in i döden vände sig till Jesus. Sorgen och ilskan finns där, men hatet har inte tagit makten över honom.

Även om det kan vara svårt att leva sig in i hur man skulle reagera om någon av ens närmaste drabbades av det värsta så blir det tydligt att det finns en förberedelse hos kopterna som avgör vilken människa som träder fram i krisen.

Är det den som ropar efter hämnd och vedergällning eller den som vänder fiendens attack till egen styrka?

Också den senaste månaden har ett förfärligt dåd ägt rum mot St. Minakyrkan i Helwan i Kairos utkant.

Så var placerar vi tron i våra liv och för vilka har barnet fötts i Betlehem?

Vad gör det med oss när vi läser Jesu ord i Johannesevangeliet 15:20 ”Kom ihåg vad jag har sagt er: tjänaren är inte förmer än sin herre. Har de förföljt mig kommer de också att förfölja er.”

Även om vi kan tycka att det innebär en viss kamp att stå upp för vår kristna tro, i fikarummet på jobbet, eller i mötet med grannen och att vi som kristna kan uppfatta oss vara fritt viltbråd för förenklningar och bildbilder i media, är det nog först i mötet med våra kristna syskon i Indien, Nigeria, Irak, Egypten och andra länder där förföljelserna fortgår, som vi på allvar kan lära oss att se i ett klarare ljus hur mycket av Nya testamentet som handlar om beredskap till förföljelser. Hälften av Nya testamentets författare kom också att bli martyrer. De var väl förberedda att möta sin frälsare på vilket vis det än skulle ske.

En av vår kommunitets nära vänner är pastor Eleonore Gustafsson, som återkommande leder retreatar i Bjärka-Säby och predikar i slottskapellet. I en krönika i tidningen Dagen berörde hon för något år sedan frågor kring förföljelser av kristna. Hon påminde också om det hisnande skifte som ägde rum i Paulus liv. Han som i trosiver var en kyrkans förföljare. Han som tyckte att det var riktigt att Stefanos stenades, men som också blev ett exempel på omvändelsens kraft. Så här skrev Eleonore:

Den som läst och förstått Nya testamentet vet att kristna alltid kommer att vara förföljda. Men bibelläsaren vet också att Guds kraft är starkare än förföljarnas vapen. Guds fiende kan på ett ögonblick förvandlas till en trogen lärjunge till Jesus.

En av kristenhetens mest betydelsefulla teologer, Paulus, var en man som hade misshandlat kristna till döds. Men Jesus lyckades vända hans hat till kärlek. Paulus kallar sig själv för ”urtypen för frälsningen” (1 Tim 1:16). Varför? För att Paulus förkroppsligar evangeliet: Gud är nådefull, även mot dem som torterar kristna. (Dagen 22 september 2016).

Ingen ger sitt liv för en idé eller en social klubb. Man ger sitt liv till den man älskar och som först har älskat oss. I Betlehems stall var det några få herdar och

män från ett fjärran Babylon som igenkände frälsaren och gav honom sin tillbedjan. Vi är enligt Nya testamentet på väg mot den dag då alla skall bekänna att Jesus är herre. När vi firar gudstjänst. När vi lever i bön, när vi lovsjunger Gud, då övar vi oss inför den dagen. Till kyrkans uppdrag hör att förbereda och dra in hela skapelsen, alla folk, till det mötet.

Filipperbrevet 2:9-11

⁹Därför har Gud upphöjt honom över allt annat och gett honom det namn som står över alla andra namn, 10för att alla knän skall böjas för Jesu namn, i himlen, på jorden och under jorden, 11och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är herre, Gud fadern till ära.

En av årets höjdpunkter infaller tidigt i år. Förberedelserna har pågått länge och vi är mycket förväntansfulla inför det stundande Vintermötet, som äger rum på Bjärka-Säby & Vårdnäs i slutet av den här månaden. I anslutning till Vintermötet möts även Kommunitetsrådet för ett dygn av överläggningar och bön.

Tidskriften Pilgrims större möten utgör på ett alldeles särskilt vis exempel på det ekumeniska universum som råder också inom Ekumeniska Kommuniteten. Ingen har företräde före en annan. Vi lyssnar, vi förundras, vi delar och vi ber med och för varandra. Jag upplever alltid att enhetens underströmmar är särskilt påtagliga vid dessa möten. Jag har många gånger uppslukats av något trosstärkande samtal med en tidigare okänd syster eller broder. När vi lämnat samtalet har jag i efterhand kommit på att vi aldrig frågade varandra vilka kyrkor vi tillhör. Det var liksom överflödigt där och då.

Jag vet att många av er som är medlemmar, noviser eller vänner till kommuniteten kommer att vara på plats under denna helg och jag ser verkligen fram mot att få möta er. Ta gärna med dig Vintermötet som ett dagligt böneämne under årets första månad.

Håll utkik efter kommande händelser i vårt kalendarium. Till några av nyheterna hör att Kommunitetens Ökenmässa i Stockholm framöver kommer att firas i Sankt Eriks kapell. Ett fristående litet kapell på en skyddad innegård på Kungsholmen. En glänta mitt i stadens brus. Vi kommer under vårterminen även att bjuda in till regionala träffar i de mer nordliga delarna av landet. Jan Öhlund kommer ha en sammankallande roll från kommunitetens sida.

GOTT NYTT ÅR!

Guds frid

